

W. A. Borgeaud, Fasti Umbrici. Études sur le vocabulaire et le rituel des Tables eugubines, Ottawa 1982 (Collection d'études anciennes de l'Université d'Ottawa N° 1), s. 264.

W 1982 roku ukazała się praca znanego specjalisty w zakresie mitologii i lingwistyki indoeuropejskiej — przez wiele lat związanego z Uniwersytetem w Genewie, a ostatnio z Uniwersytetem w Ottawie — W. A. Borgeaud. Jest to interesująca próba ukazania w nowym świetle oskijsko-umbryjskiego rytuału ofiarniczego, oparta na analizie niektórych terminów występujących w tabliczkach iguwińskich.

W. A. Borgeaud, uczeń Ch. Bally i W. von Wartburg, od wielu już lat daje wyraz przekonaniu o konieczności ujmowania materiału lingwistycznego w szerszym kontekście historycznym i kulturowym. Poczynając od opublikowanej w 1943 roku w Genewie swojej pracy doktorskiej¹, stanowiącej do pewnego stopnia reakcję na czysto językoznawcze prace ówczesnego profesora Uniwersytetu w Chicago J. Bonfante, poprzez monumentalne dzieło powstałe we współpracy z R. Christinger o mitologii Szwajcarii², jak również w licznych artykułach³, szczególnie z ostatnich lat, pozostaje wierny temu założeniu. Najlepiej jest to widoczne w jego ostatniej rozprawie, poświęconej tabliczkom iguwińskim, która winna zainteresować nie tylko językoznawców, ale także w poważnym stopniu badaczy historii społeczno-ekonomicznej wczesnego Rzymu i Italii.

Praca składa się z 4 rozdziałów oraz 5 aneksów. W początkowej części rozdziału I autor usiłuje wyjaśnić naturę ofiary składanej Hondos Iovios, występującej w tabliczkach w postaci **vepus*, które łączy z łac. *vapos*, jak również pojęcia *pōni* oznaczającego prawdopodobnie mieszaninę sfermentowanego miodu i masła⁴. Godne uwagi wydaje się przypuszczenie, które łączy **poini* — < *pōni* z łacińskim typem *moenia*, *iūm* (neutr. pl.) > *mūnia* (= *mūnera*).

Poważniejsze trudności powstają przy ocenie wartości semantycznej największego z ciast libacyjnych *mēfa spēfa*. M. Bréal — przyjmując za podstawę fragment *Eneidy* Wergiliusza (VII 109) — traktuje *mēfa spēfa* jako identyczny z plackami, *mensae-liba* skropione libacją, które zjadają z głodu towarzysze Eneasza; w podobnym duchu wyowiada się L. A. Prodoscimi⁵.

Stanowisko Borgeaud wydaje się bardziej wyważone. Nie odrzuca on wprawdzie interpretacji Bréala, ale jednocześnie uznaje za równie uzasadnione utożsamienie *mēfa spēfa* z ciastem plecionką w kształcie księżyca. Na podkreślenie — szczególnie w świetle danych przytoczonych w rozdziale I, a dotyczących rzymskiego i umbryjskiego kalendarza księżycowego — zasługuje jego stwierdzenie, iż *mensae* Wergiliusza będące wielkimi ćwiartkami (*patulio quadris*) są symbolem księżyca.

Opierając się na przekazie Owidiusza (*Met.* VII 530–531) przeciwstawia się powszechnej opinii, która przyjmuje, że księżycowy system chronologiczny już we wczesnym Rzymie nie wywierał większego wpływu na życie społeczeństwa.

U poetów rzymskich, zwłaszcza Wergiliusza, Owidiusza i Horacego istnieje cały szereg fragmentów poświęconych poszczególnym fazom księżyca. W ujęciu Owidiusza księżyc 4 razy (4 miesiące) tkął i niszczył świat (*orbis*). W innym miejscu poeta opisuje

¹ *Les Illyriens en Grèce et en Italie*, Genève 1943.

² *Mythologie de la Suisse ancienne*, Genève 1963.

³ Zob. m. in. W. A. Borgeaud, *Umbrica*, Phoenix XXIX 1975, 1. s. 89 nn.; idem., *Umbrica II*, Phoenix XXXI 1977, 3, s. 232 nn.

⁴ M. Bréal, *Les Tables Eugubines*, Paris 1875, s. 101.

⁵ A. L. Prodoscimi, *La redazione e struttura testuale delle Tavole iguvine*, ANRW I 1972, s. 638 n.